

uitgave van het Bistom Haarlem-Amsterdam

KERSTMIS
2023

ENKERK

Zalig
Kerstfeest

uitgave van het bisdom Haarlem-Amsterdam

KERSTMIS
2023

SAMENKERK

Colofon

SamenKerk is het magazine van het Bisdom Haarlem-Amsterdam en verschijnt zes keer per jaar. Nummer 7 – jaargang 48
De volgende uitgave verschijnt op 1 februari 2024.

Redactie

Eric van Teijlingen (hoofd- en eindredactie), Carolien Hoogenboom, vacant (redactiesecretariaat).

Medewerkers

Mariska Adrichem, Roderick van Attekum, Ada Bakker, Michel Bakker, Frank Bosman, Jasperine Brussee-van der Plas, Anneke Donkers, Leo Fijen, Ingrid Henkemans, Corine van der Loos, Marcel Poorthuis, Vera Schneijderberg.

Redactieadres

SamenKerk • Postbus 1053, 2001 BB Haarlem
Telefoon • 023-5112600 Fax • 023-5112629
IBAN • NL86 ABNA 0230 8523 19
E-mail • samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl
www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Abonnement

Abonnementenadministratie • 023-5112600.
Zes nummers *SamenKerk* • € 39,- per jaar
Zes nummers *SamenKerk* in het buitenland
€ 49,- per jaar

Advertenties

Redactie *SamenKerk*
Eric van Teijlingen
023-5112600
samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Grafisch ontwerp

Impulsar strategy & design • www.impulsar.nl

Technische realisatie

Vanderperk Groep • www.vanderperk.nl

Niets uit deze uitgave mag zonder toestemming worden overgenomen. Van sommige teksten en illustraties is de herkomst niet te achterhalen; verantwoordelijken kunnen reageren via het redactieadres.

Het geheim van de kerststal

10

Gastauteur Frank Bosman neemt u mee de kerststal in en waarom iedereen – gelovig of niet – gevoelig is voor een kribbetje.

Kerstkransjes en olie-bollen. Cees Holtkamp maakte ze vele jaren.

Kerstinterview Cees Holtkamp

6

Lucas' geboorte-verhaal van Jezus

16

Gastauteur Roderick van Attekum laat zien wie Jezus is volgens evangelieschrijver Lucas.

Deze kerstnacht, dit jaar is het precies achthonderd jaar geleden, dat het kerststalletje, zoals wij dat kennen in onze huizen en kerken, werd geboren. Sint Franciscus van Assisi wilde bij de nachtmis van 1223 de gelovigen van Greccio de geboorte van hun Heer en Redder als bijna echt laten ervaren. Hoe had het er toen eens in Bethlehem uitgezien? Met de dieren en de bewoners werd die gebeurtenis werkelijkheid. Door het zelf te zien, wordt je fantasie geprikkeld en gaat het allemaal meer voor je leven.

Sint Franciscus wilde de mensen van het jaar 1223 meenemen naar het Bethlehem van het 'jaar nul'. Daardoor werd het Bethlehem van toen verbonden met zijn eigen tijd. En met onze kerststalletjes brengen ook wij Bethlehem in onze huizen en kerken. Niet alleen het Bethlehem van toen Jezus werd geboren maar ook het Bethlehem van vandaag: een eens christelijke, Palestijnse stad op de Westelijke Jordaanoever (waar het aantal christelijke inwoners steeds minder wordt), achter een grote door Israël opgetrokken muur, in de regio van het gewelddadige conflict rond de Gazastrook tussen Hamas en Israël.

Het hier en nu wordt door het kribbetje met Jezus, Jozef en Maria, de herders en de wijzen verbonden met toen en daar. En het toen en daar met hier en nu. Een kerststalletje is dus niet alleen een aantal mooie beeldjes. Het is geen romantiek van een roze wolk van de geboorte van een kind, engeltjes en lieflijke schaapjes. Het is ook verbonden zijn met de rauwe werkelijkheid van de hardheid van de mensenwereld. Juist om die harde mensenwereld werd Jezus in onze wereld geboren om ons een hemelse boodschap te brengen van vrede, gerechtigheid, liefde, leven, hoop en saamhorigheid, om een nieuw licht te schenken, dat als wij deze boodschap en dat licht aannemen ons "het vermogen geeft kinderen van God te worden" (Joh. 1,12). En dus als broeders en zusters met elkaar verbonden en verenigd, over geloof, ras, sekse of welk onderscheid dan ook.

In deze kerstnacht verbindt het kerststalletje van Sint Franciscus ons met Bethlehem. En vooral in deze tijd met de kerstwens dat er meer vrede mag zijn, zoals de engelen eens zongen in Bethlehem: "Eer aan God in den hoge en op aarde vrede onder de mensen" (Lucas 2,14).

Zalig Kerstmis en veel leesplezier met *SamenKerk!*

Eric van Teijlingen
hoofdredacteur

Agenda

December 2023

25 december: Kerstmis | begin van het octaaf van Kerstmis

31 december: feest van de H. Familie: Jezus, Maria en Jozef

Januari 2024

1 januari: Nieuwjaarsdag | Hoogfeest van Maria, Moeder van God | Wereldvredestdag

5-7 januari: jongerenreis naar Fulda
www.jongekerk.nl | zie pag. 9

7 januari: hoogfeest van de openbaring van de Heer | Driekoningen

8 januari: feest van de Doop van de Heer

12 januari: Nieuwjaarsreceptie bisdom

13-27 januari: Kerkbalans 2024
www.kerkbalans.nl

16-23 januari: Week van gebed voor eenheid van de christenen 2024 | www.weekvangebed.nl

17 januari: Dag van het Jodendom
www.dagvanhetjodendom.nl

21 januari: Zondag van het Woord van God

26-28 januari: WJD@home op Ameland
www.jongekerk.nl | www.wjd.nl

Wijzigingen voorbehouden

Uitnodiging Nieuwjaarsreceptie

De Nieuwjaarsreceptie van de bisschop is vrijdag 12 januari 2024: om 15.45 uur Evensong in de H.-Nicolaasbasiliek en om 17.00 uur in het Barbizon Hotel Amsterdam.

SamenKerk verschijnt zes keer per jaar. Wilt u *SamenKerk* niet missen? Of ontvangt u *SamenKerk* liever thuis? Neem een abonnement! U ontvangt ons magazine voordat ze in de parochies verkrijgbaar is.
Info: samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Vrede

op aarde?

Kerstmis roept mooie, verzoenende gevoelens wakker bij veel mensen. Het is een feest van verbinding en samen-zijn. De engelen zingen bij de stal van Bethlehem van vrede op aarde. Het feest van Kerstmis houdt de droom van vrede in ons wakker. Tegelijk voelen we op geen ander moment in het jaar de bitterheid van een werkelijkheid die anders is, zo afwijkend van het kerstvisioen. Blijven verbinding, gemeenschap en vrede een droom?

H

et Heilig Land

Het afgelopen jaar heeft ons een nieuwe uitbraak gebracht van het conflict rond Israël en Palestina. Paus Franciscus heeft zich al vele malen hierover uitgesproken. “De

volken van Israël en Palestina hebben recht op vrede”, zo heeft hij gezegd. Verschillende initiatieven van onze paus zijn in de afgelopen tijd gericht geweest op het verkrijgen van een wapenstilstand en vrede in het Heilig Land. Franciscus heeft heel de Kerk opgeroepen om te bidden en te vasten voor de vrede, hij heeft families van gegijzelden en van andere slachtoffers van oorlog en geweld ontvangen en vele oproepen en pogingen gedaan om de partijen te bewegen tot onderhandeling en tot humanitaire hulp.

Oekraïne

Minstens iedere week staat de paus ook stil bij de oorlog, die in Oekraïne woedt. Hij had eerder dit jaar kardinaal Matteo Zuppi gevraagd om namens hem de strijdende partijen en de grootmachten van deze wereld te bezoeken om vredesonderhandelingen en de vrijlating van ontvoerde kinderen te bewerkstelligen.

Oorlog een nederlaag

“Oorlog is altijd een nederlaag”, heeft paus Franciscus gezegd, “Alleen de wapenhandelaren winnen erbij; die verdienen een hoop geld aan de dood van anderen”. Natuurlijk sluit ik me graag aan bij alle inzet van onze paus voor de vrede. Maar wat is het jammer dat al deze goede initiatieven nog tot zo weinig succes hebben geleid. Wat zou ik graag - zoals de paus - de gewetens van de leiders van de volkeren wakker willen schudden om hen bewust te maken van de grote verantwoordelijkheid, die op hun schouders rust om de waardigheid van iedere mens en Gods geboden centraal te stellen en afstand te nemen van iedere schending van mensenrechten.

Pleidooi voor beschaving

Respect voor de menselijke waardigheid en de rechten van de mens begint al veel dichterbij huis, bij een beschaafde en menselijke omgang met elkaar, bij de bereidheid om iemand te vergeven in plaats van te vergelden, bij het spreken van verzoenende woorden in plaats van een taalgebruik, dat mensen tegen elkaar opzet en van elkaar vervreemdt. Wat dat betreft hebben we allemaal een verantwoordelijkheid.

Respect voor menselijk leven

Beschaving en een menswaardige omgang, met onderling respect en aandacht voor elkaar, is ook iets dat door politici en maatschappelijke organisaties bevorderd moet worden. Er is te veel eenzaamheid in onze samenleving, te weinig verbinding. Een goede omgang met migranten hoort hier ook bij. Er zal altijd ruimte moeten blijven bij ons voor asielzoekers, die een bedreigende situatie zijn ontvlucht. Beschaving en respect gelden net zo zeer voor de omgang met menselijk leven. Zo vond ik het teleurstellend dat sommige politieke partijen de mogelijkheden voor het ‘kweken van embryo’s’ louter voor wetenschappelijk onderzoek willen verruimen. Menselijk leven is geen middel tot een doel, geen onderzoeksmateriaal. Het kweken van menselijk leven voor proeven ontmenselijkt niet alleen dit leven, maar ook onze maatschappij.

Wat zou ik graag de gewetens van de leiders van de volkeren wakker willen schudden.

Kerstmis

Toch wordt het weer Kerstmis. Moeten we dat feest maar niet meer vieren nu vrede en beschaving zo veraf lijken? Integendeel! Laten we de droom van een andere wereld, waarin mensen in harmonie samenleven, met respect en aandacht voor elkaar, juist koesteren en ervoor werken en bidden dat die droom werkelijkheid wordt. We mogen dit visioen van vrede nooit opgeven, ook al roeien we daarmee in tegen de stroom van deze tijd.

Zalig Kerstmis! ■

Bisschop Johannes Hendriks

Foto: s. Angellique Broerse-van Hal

Kerstmis betekent ook veel drukte in de winkels. Mensen halen boodschappen in huis voor het kerstdiner en de kerstvisite. Ieder jaar weer staan er lange rijen bij Patisserie Holtkamp aan de Vijzelgracht in Amsterdam, bekend van hun beroemde kroketten, banket en andere lekkernijen. SamenKerk sprak met Cees Holtkamp en zijn vrouw Petra over het vieren van Kerstmis en werken in hun banketbakkerij in de decembermaand.

De klant gaat voor

Hoe werd bij u thuis kerst gevierd? Cees Holtkamp: "Ik ben de oudste van twaalf kinderen. Mijn vader was brood- en banketbakker in Schipluiden (nabij Delft - red.). Het was een hele drukke tijd, ongevoelbaar lange dagen en heel hard werken. Als kinderen moesten we allemaal meehelpen. In die tijd had je geen koelkast of diepvries zoals nu, dus alles, en vooral het banket, werd op het laatste moment gemaakt. Mijn vader werkte soms twee dagen lang dag en nacht door. We hadden een winkel met daarachter de bakkerij. We woonden ernaast. Op kerstavond haalde mijn moeder het kleine kunstkerstboompje uit de etalage van de winkel en zette het in de huiskamer. Natuurlijk gingen

we naar de nachtmis in de kerk. En na afloop was er een feestelijk ontbijt in de huiskamer. Dat was bijzonder, want we aten altijd in de keuken maar met Kerstmis en Pasen werd er met ons gezin in de huiskamer gegeten. Mijn moeder maakte dan altijd ossentong met Madeirasaus, een echte traktatie. Na die drukke dagen voor kerst waren mijn ouders helemaal op. Dus we deden verder niet zo veel met de kerstdagen."

U heeft zelf met uw vrouw ook jaren een banketwinkel gehad

"Ja, mijn broers zijn allemaal (banket)bakker geworden. Ik ook, banketbakker. Het is me nooit gevraagd. Zo ging dat. Ik heb het vak geleerd bij de broeders van de Bisschoppelijke Nijverheidsschool in Voorhout.

Ik wilde per se naar Amsterdam en ging daar aan de slag bij een banketbakkerij. Ik woonde bij een hospita. Met haar dochter Petra ben ik getrouwd. In 1969 zijn we onze patisserie gestart in de winkel met zijn bijzondere interieur in de stijl van de Amsterdamse School aan de Vijzelgracht. Sinds 2002 van onze dochter.”

Wat zijn typische lekkernijen?

Holtkamp: “De maand december is voor banketbakkers de belangrijkste maand. Sinterklaas, Kerstmis en Oud en Nieuw hebben ieder hun eigen producten. In november was er (vroeger) altijd weinig te doen, de mensen spaarden voor de decembermaand. Maar als banketbakker moet je dan je producten inkopen, zoals amandelen. Die waren en zijn duur.”

“Voor het Sinterklaasfeest zijn amandelspijs en marsepein essentieel voor de banketletters en marsepeinen figuurtjes, zoals varkens. Het was vroeger de periode dat de varkens werden geslacht. We maakten verder gevuld speculaas, speculaaspoppen, suikerbeesten en borstplaat. Vroeger werd er meer banket gemaakt voor Sinterklaas dan voor de kerst. Op 7 december werd de winkel in kerstsfeer gebracht en bakten we volop kerstkransjes, kerststollen, tulbanden en dergelijke. En tegen Kerstmis aan kwamen daar de chipolatapuddingen bij. En van derde kerstdag tot Oudejaarsdag was het alleen

maar oliebollen bakken, appelbeignets en appelflappen en sneeuwballen (gevuld met slagroom).”

Hard werken dus?

Cees Holtkamp: “Ja, de drukste tijd van het jaar. De winkel is vol, mensen staan in de rij, tot soms wel om de hoek. Maar er hangt altijd een gezellige sfeer, anders dan normaal. Daarnaast leveren we ook aan hotels en instellingen. Zij bestellen dan ook meer dan gemiddeld. Het is ook de tijd dat mensen meer aan anderen denken. Nog steeds maak ik speciale truffelbonbons voor een GGZ-instelling.”

Petra Holtkamp: “Die dagen voor kerst waren natuurlijk niet zonder stress. Waren de bestellingen goed klaargemaakt, hebben we niets vergeten? Want hoe dan ook geldt: de klant gaat voor. Zij rekenen op hun bestelde banket. Ik houd ontzettend van kerst. Ik vind het de mooiste tijd van het jaar, in de winkel en thuis. Toen we nog de winkel hadden, kwam er in de weken vóór Kerstmis weinig van om onze woning boven de zaak te versieren. Daarom lieten we bij ons de kerstboom en het kerststalletje en alle andere kerstversiering na kerst staan tot eind januari. Nu nog steeds.”

Hoe gaat u dit jaar Kerstmis vieren?

“We gaan op heilige avond naar de kerstnachtmissie in de kapel van het OLVG-ziekenhuis. Petra is vrijwilligster in het ziekenhuis. We gaan daar vaak naar de kerk. Op Eerste Kerstdag zijn we door onze kinderen uitgenodigd voor een brunch in een hotel. We hebben dat als gezin altijd zo gedaan. Want na weken hard werken wil je die dag niet de hele dag in de keuken staan. En Tweede Kerstdag doen we niets. In die week is mijn vrouw ook jarig.”

Heeft u nog een kerstwens?

Zonder nadenken zeggen ze beide tegelijkertijd: “Vrede! Dat wensen we iedereen, want het is zo nodig. Met de beelden uit Oekraïne en de Gaza realiseren we ons dat we in een bevoorrechte wereld leven hier en dat op veel plekken er veel ontbeert. En een Zalig Kerstmis.”

Tot slot, hoe bak je de lekkerste oliebol?

Holtkamp: “Doe een klein beetje soezenbeslag door je oliebollenbeslag. Daar maak je mooie, luchtige en ronde oliebollen van. En wat meer rozijnen en wat minder krenten (want die verbranden wel eens). Of ze gewoon bij Holtkamp halen...” zegt hij met een grote glimlach.

Eric van Teijlingen

Cees Holtkamp woont met zijn vrouw Petra in Amsterdam. Ze hebben drie kinderen en vier kleinkinderen. Hij is vernoemd naar heerroom Cees Holtkamp (o.a. kapelaan in Limmen, leraar op Hageveld, pastoor in De Rijp en deken in Zeeland).

Zelf lekkere oliebollen bakken met Cees Holtkamp?

Geen feest in Bethlehem

Bethlehem viert Kerstmis dit jaar minder feestelijk. Vanwege de oorlog tussen Israël en Hamas zijn alle festiviteiten en feestelijkheden afgelast. “Bethlehem verkeert, net als elke andere Palestijnse stad, in rouw en verdriet. (...) We zullen God bidden om vrede in het land van vrede,” aldus burgemeester Hanna Hanania.

Een gevoelige kerstkaart

Niet iedereen viert Kerstmis met evenveel vreugde; veel mensen slaan de decemberfeestdagen liever over. Maar wat zet je op een kerstkaart voor iemand, die ernstig ziek is, iets ergs heeft meegemaakt of een dierbare heeft verloren. Hoe kun je iemand toch een hart onder de riem steken? Want dat is toch ook Kerstmis!

- 1 Kies een neutrale kerstkaart (zonder voorbedrukte teksten of wensen): schrijf je eigen wens of gedachte.
- 2 Stuur geen smsje of appje of een berichtje via social media, maar kies een (echte) mooie kerstkaart uit (passend bij de persoon).
- 3 Erken het verdriet, benoem het gemis (zoals: *Ik kan me voorstellen dat je je man/vrouw/kind met de feestdagen extra zult missen, of: De komende dagen zullen voor je/jullie anders voelen en zijn*).
- 4 Noem juist de naam als het om een overledene gaat (zoals: *Wat zullen jullie <N> missen. Hij/zij genoot altijd zo als het gezin bijeen was*).
- 5 Ook als sprake is van veel verdriet, kun je iemand altijd iets moois of mooie momenten wensen (voor het nieuwe jaar).
- 1 Als het passend is, kan de betekenis van Kerstmis bijdragen (zoals: *Met Kerstmis gedenken we Jezus' geboorte op aarde. Ik wens je toe dat je, juist in deze dagen zijn nabijheid en troost ervaart*). Maar wees niet te vroom.
- 1 Houdt het 'bij jezelf' en maak het niet te ingewikkeld. Een *Weet dat ik aan je denk* zegt al heel veel.

Vier.nu Kerstmis

Met de website www.vier.nu beleeft u – en uw gezin – Kerstmis nog meer. Dit jaar is er speciale aandacht voor de kerststal. Met filmpjes vertellen acht bisschoppen over steeds een ander figuur uit de kerststal. De website helpt u uw weg naar een kerk te vinden, biedt handige links en downloads of inspirerende informatie over het vieren van de kerstdagen.

Jongerenreis naar Fulda

Bonifatius, Bratwurst en bisdom Fulda, ga jij mee? Genieten van 5 t/m 7 januari van deze Duitse stad in kerstferen, op zoek naar de heilige Bonifatius. We vieren het feest van de Wijzen uit het Oosten met bisschop Gerber in de Dom van Fulda, laten ons informeren over de Duitse tradities en gaan op ontdekkingsstocht hoe we een verwelkomende kerk kunnen worden. Heb jij zin in een winterse reis vol knusse gezelligheid en diepgang? Meld je aan op: www.jongekerk.nl (€ 97,50 | leeftijd 18-30 jaar | busreis).

Houdt de kerken open

Zo'n 550 parochianen, vooral uit West-Friesland, hielden op 29 oktober jl. een protestbijeenkomst in en rond de kathedraal in Haarlem. Onder het motto 'Houdt de kerken open' liepen ze (naar een Bijbels verhaal over de stad Jericho) zeven maal een rondje om het kerkgebouw. Daarna waren er binnen toespraken en werd de bisschop een petitie aangeboden, waarbij hij aangaf dat kerken kerkgangers, vrijwilligers en financiën nodig hebben om te kunnen blijven bestaan. Meer lezen? Scan de QR-code.

Voor 2024

Noteer alvast wat belangrijke data:

Vrijdag 12 januari 2024:

Nieuwjaarsreceptie van de bisschop
Zaterdag 6 april: Conferentiedag 'Missionaire Parochie 2024' in Veenendaal (www.missionaireparochie.nl)

Zaterdag 22 juni 2024: BAVO-dag in Haarlem voor alle vormelingen en tieners tot en met 16 jaar

Zaterdag 6 juli: SamenKerk Lezersdag

Dinsdag 24 december: Opening Heilig Jaar 2025 (in Rome)

Maestro gezocht

Engelenkoren zongen 'Eer aan God...' in de kerstnacht.

Dat willen deze parochiekoren ook blijven doen. Ze zoeken een dirigent of organist:

Gregoriaans herenkoor (16 leden, Gregoriaans en Latijn) parochie St. Jan de Doper (Noord-Scharwoude): twee zondagen in de maand (info: tonbeers@hotmail.com).

Gemengd koor (30 leden | Latijn en Nederlands) parochie St. Jans Geboorte (Hoogwoud/Opmeer): twee zondagen in de maand (info: cj.ooijevaar@quicknet.nl).

Blaricum kerkwebsite 2023

De websites van de Lutherse kerk Zwolle en de Sint-Vitusparochie uit Blaricum (www.vitusblaricum.nl) zijn in november uitgeroepen tot 'Kerkwebsite van 2023'. Deze winnaars hebben allebei een zeer uitnodigende, inspirerende en overzichtelijke website. "Als je deze websites bekijkt, krijg je gewoon zin om deze kerkgemeenschappen te bezoeken", aldus de jury.

75e sterfdag Joseph Cuypers

In 1949 overleed Joseph Cuypers, de architect van de St. Bavokathedraal. Op zaterdag 20 januari 2024 zal om 13.00 uur een requiem worden opgedragen voor de zielenrust van de architect van de kathedraal. Het verdere programma, waaronder een lezing, komt tot stand i.s.m. het Cuypersgenootschap.

Het geheim van de kerststal

Kerstgroep bij De Speeltoren
(Monnickendam).

Afgelopen week bezocht ik samen met mijn geliefde Christmas World van de Intratuin in Duiven, volgens eigen zeggen ‘de grootste kerstshow van Europa’. Voor hen die de hype even hebben gemist: stel je een enorme loods voor die tot de nok toe is volgestouwd met alles, maar dan ook alles, wat met kerst te maken heeft: kerstbomen en -ballen, kaboutersokjes, rendierpoppen, dennengeurtjes-in-spuitbusjes, kaarsen in de vorm van suikerstengels en heel, heel erg veel mensen. De nabijgelegen snelweg kent deze dagen een bijna constante file van Intratuin-klanten, die door een peloton van verkeersregelaars naar meerdere parkeervelden worden gedirigeerd.

M

ijn favoriete plek in dit soort shows zijn de diorama's: meerdere miniatuurdorpen in kerst- en sneeuwsferen compleet met kerkjes, snoepjeswinkels, skiliften, ijsbaantjes en treintjes. Mijn Haagse opa had de eerste en toentertijd enige treinspecialzaak in Nederland, dus enige treintjesmanie is mij niet vreemd. De Efteling heeft inmiddels ook commercie geroken. En dankzij een samenwerking met de Intratuin kan je er nu dus ook miniatuur-Eftelingattracties kopen voor niet zulke kleine prijzen. Want gezelligheid kent geen tijd, maar wel geld. Wat mij als zwerver langs kerstshows opvalt, is de ongelofelijke hoeveelheid kerststallen, die je er kunt kopen. Het kerstfeest is in de kerstshows van Nederland en in de harten van de gemiddelde Nederlandse consument zo goed als van zijn christelijke wortels ontdaan. De kerstman heeft het gewonnen van het kerstkind en de kerstbomen van de adventskaarsen. Ik vind het niet heel erg: gezelligheid en vriendelijkheid zijn authentieke uitdrukkingen van Gods liefde. En zo lang mensen gouden kerstbomen en paarse kerstballen kopen, voeren ze in ieder geval geen oorlog met elkaar. *Make Christmas, not war!* Maar het enorme schap aan kerststallen is een vreemde uitzondering. Toegegeven, ten opzichte van de rest van de kerstkitsch is het een bescheiden schap, maar zo op zichzelf ziet het er indrukwekkend uit. Kerststallen van hout, papier, plastic en steen. In meerdere kleurtjes of egaal. Uitgebreid met schapen en kamelen of

als kribbe, levende figuranten en de later zo bekende os en ezel. Tijdens de Mis in de grot predikte Franciscus over de nederigheid en armoede van Jezus met het slapende kind in de kribbe als voorbeeld.

De kerststal, toch een van de meest expliciet religieuze uitingen van ons kerstfeest, is ook in onze seculiere tijden nog best wel populair. Voor sommige mensen zal de kerststal vooral een nostalgisch gevoel oproepen, beelden van het ouderlijk of grootouderlijk huis waar het haardvuur knapperde, het huis naar versgebakken koekjes rook en een slordige kerststal heel precies werd neergezet. Voor anderen, die zuchten onder de gebrokenheid van ons aardse bestaan, is het jonge gezin een teken van pril geluk, van een nucleusgezin, waar harmonie en liefde heerst, kinderen gewenst zijn en partners elkaar vast blijven houden.

En voor bijna iedereen staat de kerststal en het weerloze pasgeboren kind in de kribbe symbool voor vrede en rechtvaardigheid in een wereld waarin beiden soms met een zaklampje moeten worden gezocht.

**Wie we ook zijn,
wat we ook
geworden zijn, we
staan gezamenlijk
in die kribbe**

‘Geef vrede, Heer, geef vrede, de aarde wacht zo lang,’ zo is de tekst van een bekend kerklied. Jezus Christus is degene die de Vredevorst genoemd wordt. ‘Dauwt, hemelen, van boven, gij wolken, regen de rechtvaardige,’ klinkt het *Rorate* in de Adventstijd. In de loopgraven van 1914 vierden soldaten, die normaal gesproken elkaars doodsvijanden waren, gezamenlijk kerstfeest. Ze aten samen, speelden voetbal en zongen het Stille Nacht in de Duitse, Franse en Engelse versie. Kerstfeest is het feest van de vrede.

simpel met alleen de Heilige Familie. En een kindje dat in doeken gewikkeld vanuit een voerbak naar de langstreckende kopers glimlacht.

Acht eeuwen kerststal

Het is dit jaar precies acht eeuwen geleden dat de eigenwijze heilige Franciscus van Assisi van de paus toestemming kreeg de kerstnacht in de open lucht te vieren. Hij deed dat buiten het dorp Greccio, waar een grot lag die hem deed denken aan de Geboortegrot in Bethlehem. In die grot maakte hij de eerste kerststal zoals we die nog steeds kennen. Hij maakte op ware grootte een stal met een voederbak

Herkennen

Voor wie beter naar de kerststal kijkt, wie even pauzeert in de Intratuin-winter-wonder-show, ziet in de eenvoudige beelden van de figuurtjes rond de kerststal zichzelf staan. In de herders herken je de harde werkers, die met hun handen dag in, dag uit onze straten maken, onze zieken verzorgen, onze boodschappen vervoeren, onze treinen laten rijden. In de wijzen herken je de wetenschappers, beleidsmakers en politici, die zieken genezen, de wankele vrede in ons land behouden en zoeken naar oplossingen die nodig zijn, maar waarvoor niemand verantwoordelijkheid wil nemen. In de schapjes herkennen we onszelf, hoe makkelijk we achter de kudde aanlopen, hoe makkelijk we ons laten beïnvloeden door de hardste blaters. In de os en de ezel herkennen we de beschouwers, de filosofen en de verhalenvertellers, die vaak in lucht en ledigheid lijken te verkeren, maar licht laten schijnen in de diepte van de nacht van onze ziel. In de engel herkennen we de stille krachten, die opduiken waar we ze het minste verwachten. Het zijn de maatschappelijk werkers, de soldaten van het Leger des Heils, de vrienden van de diaconie, de onbekende die de inhoud van zijn portemonnee deelt met een onwelriekende zwerver voor de Hema.

Maar vooral herkennen we ons in Jozef, die zich moet ontfermen over een kind dat niet door hem verwekt is. 'Voedstervader,' wordt hij in de traditie genoemd, een titel die tegelijkertijd afstoot en intrigeert. Hoe vaak

zorgen we niet voor mensen, die niet van ons bloed zijn, maar die wel aan ons zijn toevertrouwd: de collega met een burn-out, de buurman zonder eten, de vriend met zijn buien, de buurkinderen die op kerstavond door de stad zwerven.

We herkennen ons ook in Maria, die niet precies weet wat haar overkomt, maar zich er wel met hart en ziel aan overgeeft. Hoe vaak stappen we niet ergens in, zonder te weten of het goed komt, hopen op een wonder. De moeder met haar vijfde IVF-behandeling, de tot inkeer gekomen gedetineerde met zijn derde verzoek tot vervroegde vrijlating, de weduwnaar die de scherven van zijn gebroken hart aanbiedt aan een vreemde in de nacht.

We herkennen ons in het Kind, dat zich overgeeft aan de elementen, aan zijn medemensen, aan het lot, aan de Voorzienigheid. Wie we ook zijn, wat we ook geworden zijn, wat we ook ooit waren, we staan gezamenlijk om die kribbe. En even, heel even, is het vredig in ons hart. Dat en nog veel meer is het geheim van de kerststal. ■

Frank Bosman

Frank Bosman is cultuurtheoloog en verbonden aan de faculteit Katholieke theologie (Tilburg University).

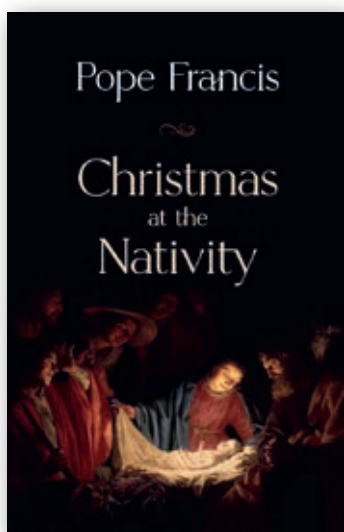
Kerstgroepen grenzeloos mooi

Kerstgroep grenzeloos mooi
ISBN 9789493279513 | € 24,90
www.adveniat.nl

Het begon achthonderd jaar geleden in Greccio in Italië en nu zijn er iedere kerstperiode weer vele kerststallentoonstellingen. Naast in kerken zetten velen thuis en op andere plaatsen een kerststal neer. Anderen verzamelen kerstgroepen en laten trots hun verzameling zien. Dit mooie boek van de Vrienden van de Kerstgroep geeft u een internationale kerstgroepenexpositie bij u thuis. Een boek om in te blijven bladeren en zo de grote variatie aan kerstgroepen in alle stijlen en vormen en uit alle werelddelen te bewonderen. Hét cadeau voor wie van Kerstmis houdt.

Zie ook: website.
vriendenvandekerstgroep.nl

Franciscus over de kerststal

Paus Franciscus bezocht Greccio al twee keer. “Beide keren voelde ik een bijzondere emotie, die van de grot uitging waar een middeleeuws fresco te bewonderen is, aan de ene kant de nacht van Bethlehem en aan de andere kant de nacht van Greccio.”

Met dit boek met pauselijke uitspraken en geschriften bij iedere figuur uit de kerststal wil Franciscus ons herinneren, dat Jezus, een hulpeloos, zachtmoedig, nederig kind, dat in Bethlehem geboren is voor ons geluk en dat alleen al daarom de kerststal een belangrijke plaats moet innemen in ons geloof en leven.

Christmas at the Nativity (Italiaanse titel: *Il mio presepe*) | Paus Franciscus
ISBN 978-1-56548-576-1 | € 18,00
www.focolaremedia.com/bookstore

Kerststal zien en beleven

In december 1223 wilde Sint Franciscus van Assisi het kerstverhaal écht zien en écht meemaken. Buiten, in een grot. Met stro en een os en ezel. Hij wilde zelf de armoedige situatie zien, waarin Jezus in onze wereld kwam. Dit boek

is vooral om in te kijken (prachtige tekeningen!) en om uit voorgelezen te worden. Dus, papa’s en mama’s, opa’s en oma’s: doen! Voor de prijs hoeft u het niet te laten. Vertel het verhaal van de kerstnacht van Franciscus, de nacht waarin de kerststal werd geboren. Dit jaar 800 jaar geleden.

De geboorte van de kerststal. Hoe Franciscus in Greccio Kerstmis vierde
Antonio Tarzia, Gino Gavioli (tekeningen), Liesbeth Stalmeier (vertaling)
ISBN 9789493279575 | www.adveniat.nl | € 9,99

Vrede is geen groene tafel maar een stille kracht,
geen systeem, geen plan dat wordt berekend of bedacht.

Vrede is een opa die verliefd met oma danst,
vrede is de gloed die in vertrouwde ogen glanst.
Vrede is een oud verhaal, dat met een ster begint,
een stal, een houten kribbe... en een kind.

Toon Hermans

De geboorte van de universele Redder

Lucas is de enige evangelist die de gebeurtenissen in de heilige Kerstnacht beschrijft. Terwijl Marcus en Johannes zwijgen over Jezus als baby en Mattheüs alleen vertelt hoe de drie Wijzen en Herodes reageren op de reeds geboren nieuwe koning, verhaalt Lucas de omstandigheden van Christus' komst op aarde. Zijn woorden vormen de basis van onze kerstspelen, kerstliedjes en de kerststal. Lucas 2,1-20 is echter meer dan een aandoenlijk kerstverhaal: het presenteert op een grootse wijze de hoofdpersoon van zijn evangelie.

Roderick van Attekum is priester van het bisdom Roermond.

ezus' geboorte wordt beschreven in slechts één zin: 'Zij bracht haar zoon ter wereld, haar eerstgeborene' (vers 7). Lucas schenkt vooral aandacht aan de bijzondere omstandigheden van zijn geboorte. Hij vertelt hoe Jozef en Maria naar Bethlehem moeten afreizen vanwege de volkstelling, dat er geen

passende verloskamer is, dat het kindje wordt neergelegd in een kribbe, dat een engel de geboorte bekend maakt, engelen het Gloria zingen en herders het kindje vinden. Al deze details worden bewust door Lucas vermeld. Zo wil hij aangeven dat de hoofdrolspeler van zijn boek geen gewoon mens is: Hij is de ware Redder van de wereld. Zijn geboorte is een keerpunt in de mensengeschiedenis.

Wereldbetekenis

Voor Lucas is de geboorte van Jezus van universele betekenis. Het is niet alleen goed nieuws voor Bethlehem of Israël, maar voor alle aardbewoners. Daarom geeft hij het verhaal een plechtige inleiding, waarin hij de mondiale en de lokale heerser van zijn tijd noemt. Jezus wordt geboren onder keizer Augustus, die het dagelijks leven van duizenden mensen beïnvloedt. Tevens vermeldt hij Quirinius, die namens Rome de provincie Syria bestuurt, waartoe Israël behoort.

Jezus versus Augustus

Lucas beschrijft Jezus nu als tegenpool van Augustus. Hoewel deze keizer wordt geëerd om de 'Pax Romana', de langdurige Romeinse Vrede die zijn bestuur heeft gebracht, benadrukt Lucas dat alleen Jezus echte, duurzame vrede kan brengen. Daarom zingen de engelen: "Vrede op aarde aan de mensen, die Hij liefheeft" (vers 14). Deze vrede behoudt meer dan afwezigheid van oorlog en geweld. Het is een harmonie en een heelheid, die alleen God in Jezus schenken kan.

Het contrast tussen Jezus en Augustus klinkt ook in de woorden van de engel aan de herders. Lucas noemt het bewust een vreugdevolle boodschap, in het Grieks een 'euangelion'. De inhoud van dit 'evangelie' luidt: 'Heden is u een Redder geboren, Christus de Heer, in de stad van David' (vers 11). Laat nu net de geboorte van Keizer Augustus in die tijd ook bekend staan als 'euangelion'. Romeinse inscripties eren hem als god en redder. Zijn verjaardag is de eerste dag van het nieuwe jaar. Lucas geeft nu via de engel een tegengeluid: niet Augustus redt de mensheid, niet hij is een godenzoon, maar Jezus is de enige echte Verlosser van de wereld, die als Gods Zoon de mensheid bevrijdt van zonde en eeuwige dood. Zijn geboorte is het begin van een nieuw en uniek tijdperk.

Geboorte in Bethlehem

Jozef en Maria zijn gehoorzame burgers binnen het Romeinse Rijk. Zij volgen het keizerlijk besluit om zich te laten inschrijven keurig op. Zij gaan naar Jozefs geboorteplaats Bethlehem. Het is deze stad, waar duizend jaar eerder David werd geboren en gezalfd tot koning van Israël. Nu zal het de geboorteplek worden van zijn langverwachte nakomeling.

De omstandigheden, waarin Jezus het levenslicht ziet, zijn verre van ideaal. Na zijn geboorte wordt Hij in een kribbe gelegd. Dit geïmproviseerde wiegje zal het hemelse teken zijn, waaraan de herders de Redder kunnen herkennen. Deze kribbe heeft ervoor gezorgd, dat wij Jezus' geboorte situeren in een grot of boerenstal. Historisch gezien lijkt alles minder armoedig te zijn geweest. Aangezien Jozef van Bethlehem was, heeft hij waarschijnlijk met zijn gezin overnacht bij familie. Omdat de gastenkamer al vol was met andere logés, moest Maria bevallen in de familiekamer. Pal naast deze woonruimte lag een iets lager gelegen verblijf voor de dieren, wier voederbak was uitgehakt in de tussenmuur. Zo konden de bewoners vanuit de familiekamer de bakken bijvullen. In deze stenen kribbe wordt Jezus neergelegd. Hij is dus niet geboren in een koude stal tussen een os en ezel in, maar in een verwarmde woonkamer. Alleen Maria zal moeite gehad hebben met deze plaats. Zonder enige vorm van privacy, omringd door familieleden, moest zij bevallen van haar zoon.

Herders

Opvallend is dat de engel de geboorte van het nieuwe koningskind niet meldt aan Koning Herodes of Keizer Augustus. Het zijn herders, die als eerste de Blijde Boodschap vernemen. Deze bevolkingsgroep stond helemaal onder aan de sociale ladder. Het waren arme zwervers, die met argwaan bekeken werden. Gods keuze om de geboorte van zijn Zoon juist aan hen te melden past bij Jezus' latere dienstwerk. Vooral in het Lucasevangelie is Hij zeer begaan met armen en gemarginaliseerden.

Ook Israël zelf wordt soms betiteld als een volk van herders. De aankondiging aan herders toont zo dat Jezus op de eerste plaats Israëls verlosser is. Het zingen door de engelen over vrede gericht 'aan de mensen die Hij liefheeft' maakt Jezus tot Redder voor de hele mensheid, voor joden en heidenen. Wereldwijd klinkt iedere 24e december dit hemelse lied uit het beroemde kerstverhaal van Lucas. De uitnodiging om Jezus Christus te aanvaarden als de ware Redder blijft dus gelden. ■

Roderick van Attekum

Marcel Poorthuis is emeritus-hoogleraar in de dialoog tussen de godsdiensten aan de Faculteit Katholieke Theologie van Tilburg University.

Sagrada Família

H

et kan je opeens overkomen. Je staat te midden van toeristen, ietwat schaapachtig allemaal naar hetzelfde te kijken, aangeprezen in de reisgids. En dan, als door de bliksem

getroffen, word je geraakt. De mensen om je heen verdwijnen als in een mist; het is nu alleen jij en de kunstenaar. Dat overkwam me met Antoni Gaudí, de beroemde architect van de *Sagrada Família*, de Heilige Familie, in Barcelona.

De reusachtige torens, twaalf apostelen en vier evangelisten, zijn elk even hoog als de Hilversumse Vituskerk en één toren wordt maar liefst honderdzeventig meter hoog, nog veel hoger dan de Domtoren. De geboortegrot tegen de gevel van deze kathedraal toont de Heilige Familie, alles van een indrukwekkende en zelfs bizarre schoonheid. Ik had al van Gaudí gehoord: hoe hij uiterst sober leefde en elke ochtend, na de heilige Antonius gegroet te hebben, naar de vroegmis ging en vervolgens naar de bouwplaats, tientallen jaren lang. Een geniale architect die constructies ontwierp die tegenwoordig alleen met computer kunnen worden berekend. De reusachtige boogconstructies berekende hij aan de hand van kettingen waaraan hij gewichten hing. Dan draaide hij ze honderdtachtig graden om en had de boogvorm en wist welk gewicht ze konden dragen.

Ik voelde met een geniaal en heilige kunstenaar van doen te hebben. Zijn Sagrada is een explosie van levensvreugde. Gaudí liet zich inspireren door Gods natuur: bomen als zuilen, dieren en druipsteengrotformaties. De kolossale omvang en toch nog *Unvollendet* maakten diepe indruk. Maar ik werd pas echt getroffen door de torens waarop Gaudí allerhande fruit had gebeeldhouwd. Samen met de gaven van de Drie Koningen: goud, wierook en mirre, voor de Heilige Familie, zo brengt deze kerk ook het kostbaarste, dat de natuur te bieden heeft tot Maria, Jozef en Jezus. Het is een offerande aan God, die de oneindige variatie aan kleuren en geuren van de natuur aan de mensheid schenkt. Vruchten van de aarde: sinaasappels, druiven, bananen en kiwi's, het is een Dankdag voor het Gewas in steen. Zo heeft Gaudí zijn kerk ook bedoeld: een liturgie als exuberante lofzang aan God, die zijn vreugdevolle mysterie onthult door een bonte werveling van kleuren en vormen in de natuur. ■

SAVE THE DATE
NATIONALE
BEDEVAART ROME
26 APRIL T/M
3 MEI 2025
 MET DE BISDOMMEN
 NAAR ROME IN HET
 HEILIG JAAR 2025

Huis voor de Pelgrim
 R.K. Bisschoppenconferentie Nederland
 WWW.ROME2025.NL

Huis voor de Pelgrim

Onze reizen brengen je verder

Bedevaartprogramma 2024
Lourdes • Assisi • Banneux
 Rome • Santiago • Reizen op maat

Huis voor de Pelgrim

Vraag de folder aan en ga mee
 info@huisvoordepelgrim.nl
 www.huisvoordepelgrim.nl

Bij Lourdesreizen speciale korting voor CZ-verzekerden

Alle kinderen mogen kind zijn

Wereldwijd gaan tientallen miljoenen kinderen niet of nauwelijks naar school: ze maken lange dagen om geld voor hun familie te verdienen. Dit jaar steunt Adventsactie projecten die kinderarbeid helpen tegengaan. Omdat ieder kind recht heeft om kind te zijn.

Helpt u mee?

Doneer eenvoudig via de QR-code

www.adventsactie.nl
 IBAN: NL89 INGB 0653 1000 00

ADVENTSACTIE

EEN CAMPAGNE VAN VASTENACTIE

Kerstgroep Jozef, Maria en Jezus met Sint-Franciscus (links) in de Sint-Jan in Den Bosch.

R

ome

De opmerkelijkste kerststal in Rome is zonder twijfel die van de straatvegers. Vijf minuten wandelen vanaf de Sint-Pieter is deze te bezoeken in een werkplaats van de AMA, de vuilnisophaaldienst van

Rome. Vuilnisman Giuseppe Ianni begon in 1972 een kerststalletje te bouwen van gerecyclede materialen. Hij bouwde het uit tot een Bethlehem met huisjes, straten, trappen, winkels en een aquaduct. De trappen zijn gemaakt met stukjes marmer uit de Sint-Pietersbasiliek en de huisjes met travertijn van de colonnades van het plein. Verder zijn er stenen uit alle delen van Italië en de hele wereld toegevoegd (zelfs een brokje maansteen, maar niets uit Nederland). Dagelijks gratis te bezoeken (Presepe dei Netturbini, Via dei Cavalleggeri 5).

De basiliek Santa Maria Maggiore kent naast een heel bijzondere marmeren kerstgroep nog een ander heel belangrijk voorwerp dat met de geboorte van Christus verbonden is: een relikwie van de heilige kribbe. Deze relikwie wordt in 1345 voor de eerste maal vermeld en bestaat uit vijf stukken hout, die met metalen banden aan elkaar zijn gehecht. Aangenomen werd dat het gaat om fragmenten van de originele kribbe, waarin de pasgeboren Jezus werd neergelegd.

Vaticaanstad

Op het Sint-Pietersplein in Rome wordt sinds 1982 elk jaar een kerststal opgebouwd, naast een grote kerstboom. Deze worden jaarlijks door een andere stad of regio aan de paus aangeboden. De 28 meter hoge boom komt uit Macra (Noord-Italië) en zal versierd worden met witte ornamenten, alsof er sneeuw op ligt. Na afloop wordt van deze kerstboom houten kinderspeelgoed gemaakt. De kerststal komt dit jaar uit de omgeving van Greccio. Het fresco uit de grot in Greccio neemt een centrale plek in bij deze kerststal, die verder aangekleed is met beelden die de kerstnacht van 1223 in Greccio nabootsen.

In en rond de Via San Gregorio Armeno in Napels, het hart van de kerststalproductie, kan je nog figuren kopen voor de 'kerststal van nu' met bekende wereldsterren, politici, voetballers, enzovoort, naast Jozef en Maria.

Foto: Wim Koopman

Utrecht

Tot 14 januari is in Museum Catharijneconvent (www.catharijneconvent.nl) een unieke Napolitaanse kerststal te zien met enkele verrassende Utrechtse elementen. Deze achttiende-eeuwse kerststal laat de geboorte van Christus in een eigentijdse omgeving zien, in een huis of stad of dorp. Het kerstverhaal werd zo dicht bij de levens van de mensen gebracht; Jezus werd 'nu' en 'hier' geboren.

Den Bosch

Tot 14 januari is de grote kerststal van de Sint Jan in Den Bosch (www.kerststal-sint-jan.nl) dagelijks te bezichtigen, met 'Greccio: 800 jaar kerststal' als thema.

Zondag 7 januari vindt voor de 100e keer de Driekoningentocht plaats, een unieke optocht waarbij de Wijzen een bezoek brengen aan de kerststal van de Sint-Janskathedraal van Den Bosch.

In de buurt

Almere: tot 28 december is er in Almere een kerststallenroute (Facebook: kerststallenroutealmere).

Amsterdam: van 26 december t/m 7 januari ('s middags) in de 'Hofkerk' (Lineushof 94) vele kerstgroepen van Bert Hilhorst.

Beverwijk: In de St.-Agathakerk (www.stichtingkerststalstagathakerk.nl) is rond Kerstmis en Nieuwjaar eveneens een grote kerststal te bezichtigen.

Hoofddorp: t/m 6 januari ('s middags) in het Fundament (Kruisweg 1071) vele kerstgroepen van Wim en Nelly Vellinga.

Monnickendam: t/m 30 december ('s middags) in de St. Nicolaas- en Antoniuskerk (Noordeinde 19) vele kerstgroepen van Ria van Bavel. Daarnaast een stadswandeling langs zo'n zestig kribbetjes.

Sint-Truiden (B)

Tot februari 2024 vele activiteiten en kerststallen en -groepen in Museum De Mindere (www.demindere.be) in Sint-Truiden (België): 'Samen rond Kerst'. Wat zijn de kersttradities van de Franciscanen? Wie was de heilige Franciscus? Verder zijn er kerstwandelingen en themadagen. Een bezoekje waard.

Büllingen (B)

Zo'n zestig kilometer ten zuiden van Vaals is op de grens van België en Duitsland 'Ars Krippana' (www.arskrippana.net) te vinden. Deze expositie van diverse soorten mini-atuurkunst presenteert zichzelf als de 'grootste kerststallententoonstelling van Europa' met kerststallen uit wel zestig landen te zien: ■

Haarlem

Tot 7 januari zijn in de crypte de Sint-Bavokathedraal (www.koepelkathedraal.nl) dagelijks ruim 300 kerstgroepen en -dorpen te bezichtigen. Door de 'binnenbocht' rijden maar liefst drie modelspoorreinen over tachtig meter rails langs Hollandse steden en dorpen, Santa's Wonderland, Disneyfiguren en een betoverend Charles Dickens landschap.

Ook in uw omgeving zijn er bij parochies, bij mensen thuis en op andere plekken diverse exposities van kerststallen. Ga net als de Wijzen uit het Oosten met Google als de ster op zoek en bezoek als de herders de stalletjes van Bethlehem.

Zie ook: website.vriendenvandekerstgroep.nl

G

reccio is een klein dorp in de bergen, in het Rietiedal, op zo'n negentig kilometer van Assisi. Tijdens de Advent in december 1223 verbleef de heilige Franciscus daar enige tijd in een klooster van de orde,

die hij zelf had gesticht. Ver weg van de bewoonde wereld, in een dorp, niet zo makkelijk bereikbaar en omgeven door bossen en bergen. De bevolking van Greccio vroeg zich af waarom God zo vaak onzichtbaar was, eigenlijk net als achthonderd jaar later in onze tijd van crisis en oorlog. Franciscus had daar een antwoord op dat tot op de dag van vandaag door de hele wereld zichtbaar is: de kerststal. Hij vroeg de dorpsbewoners een os en een ezel te regelen, wat stro en een kribbe. En hij riep de mensen ook op om met fakkels te komen. Daar stonden ze dan, midden in de kerstnacht, de eenvoudige mensen van een vergeten dorp, hoog in de bergen, met fakkels in het donker.

Franciscus hield van een geloof, dat zo concreet mogelijk moest zijn om het wonder van God, die ons leven komt delen in het kindje Jezus, echt te ervaren. Daarom vroeg hij mensen ook om even niet meer te klagen, maar mee te doen met het verhaal en zo opnieuw de geboorte van Christus te ervaren, met Jozef en Maria, met een kindje Jezus. Zo kwam het licht daar acht eeuwen geleden in het donker. En iedereen werd er stil van. Want in die stilte konden mensen ervaren dat een kwetsbaar kind mensen nodig heeft, een gemeenschap. En in die stilte mochten ze meemaken dat het licht het kan winnen van het donker van alle dag en dat midden in de schepping mensen geheeld worden in hun verdriet, in hun zorgen en in hun armoede. Het mooiste van die stilte was de vrede in hun hart: Jezus werd geboren in hun eigen hart. Mooier kan het geloof niet zijn, dieper kan de stilte van de eerste levende kerststal niet zijn. Daarom heeft deze stilte de wereld veroverd, tot op de dag van vandaag.

Franciscus had nooit kunnen denken dat deze eerste levende kerststal nu overal te zien is op alle continenten,

Leo Fijen is ambassadeur van uitgeverij Adveniat en presentator van de geloofsgesprekken van de KRO-NCRV op de zondagochtend.

in steden en dorpen, in heel veel huizen. Ook in Nederland, zowel bij gelovigen als ongelovigen, bij jong en oud, bij kerkgangers en bij mensen die de Kerk de rug hebben toegekeerd. Die kerststal wordt alleen maar meer en meer populair. En de redenen zijn evident. In de kerststal zien we Maria en Jozef, de herders en de wijzen, het Kind in de kribbe. Maar daar staan ook wij.

De eerste levende kerststal

**In de kerststal
staan ook wij.
Die kerststal gaat
over ons.**

Die kerststal gaat over ons. Zijn wij allemaal niet soms even Maria, die luistert naar de stem in haar hart? Zijn wij soms ook niet Jozef, die zwijgend doet wat hem opgedragen wordt? En zijn wij ook niet de herders, die nooit gezien worden en zomaar ineens meetellen? Juist in deze tijd kunnen we niet zonder de engel op onze schouder en de ster die ons de bestemming van ons leven meegeeft.

Die kerststal gaat over ons. Daarom past deze stal ook zo goed thuis, vertrouwd tussen onze spullen. Maar deze kerststal leert ons ook nog iets anders: in ons huis komt ook de ruimte van het Kind, dat ons de weg wijst naar God. De kerststal doet ons delen in iets en Iemand die groter is dan wijzelf, God zelf. Hij heelt onze gebrokenheid. Daar leven we van. Ook deze dagen...

Zalig Kerstmis. ■

Kerstprogramma Onze Lieve Vrouw ter Nood 'Op weg naar het Licht van Kerstmis'

T/m 8 januari kunt u in het bosrijke heiligdom weer het 'Pad van Nazareth naar Bethlehem' bewandelen. U loopt - met een boekje of de podcast - langs prachtige afbeeldingen uit het kerstverhaal.

Of bezoek ons mooie heiligdom voor een momentje rust, ruimte voor gebed of gesprek of om een kaarsje aan te steken.

Meer informatie:

Kerstprogramma 2023:

24 december om 20.30 uur
Lichtjesprocessie

24 december om 21.00 uur
Kerstnachtmis

25 december om 9.00 en 10.30 uur
Heilige Missen hoogfeest van Kerstmis

25 december om 14.30 uur
'Kindje wiegen' voor jonge kinderen

26 december om 10.30 uur
Heilige Mis met mgr. Jan Hendriks.

31 december 9,00, 10.30 en 16.00 uur
Heilige Missen

koepelkathedraal.nl

Kerst in de crypte

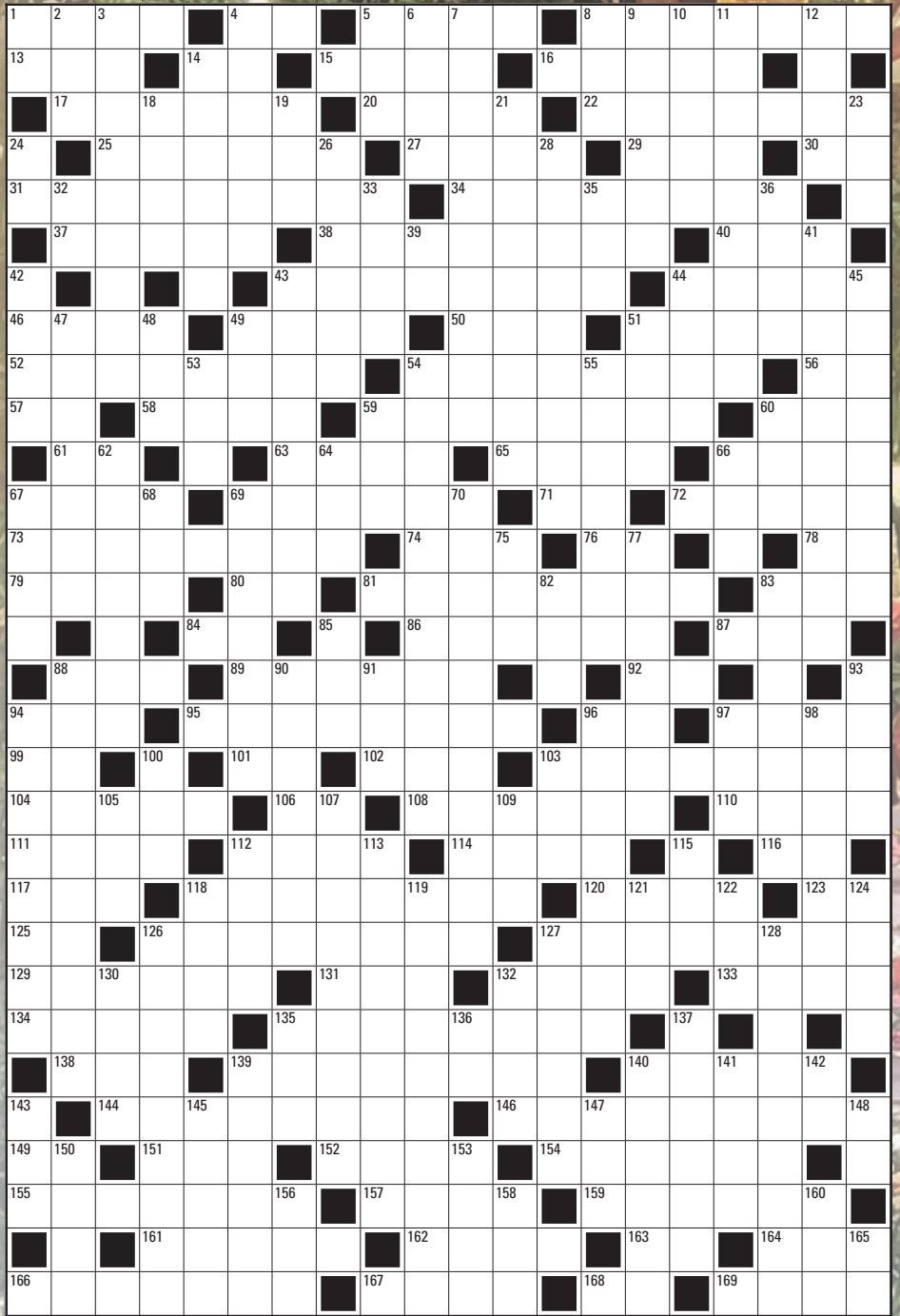
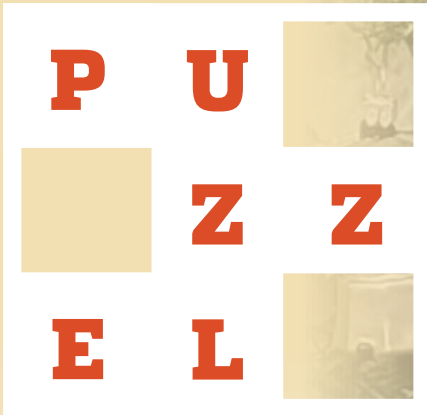
Vanaf 20 dec

Van 20 december t/m 7 januari is de crypte een magische winterwereld. Met voor kinderen een ontdekkingsreis tussen de kerstdorpen.

www.koepelkathedraal.nl

Kerst

Onder de goede inzendingen van de kerstpuzzel 2023 worden verlost:

10 arrangementen voor twee personen voor een speciale ontvangst en rondleiding in de Abdij van Egmond op zaterdag 10 februari 2024: ontvangst met koffie/thee, rondleiding rond en door de abdij, ontmoeting met een van de broeders van de kloostergemeenschap, een kloosterlunch, een inleiding over 'Dagje klooster' met Leo Fijen (columnist van *SamenKerk*), gelegenheid tot bezoek kaarsenmakerij en kloosterwinkel. Winnaars ontvangen tijdig alle praktische informatie.

Oplossing:

56	23	102	158	35	4	68	95	12	137	161	45	86	128	142	84	40
156	68	67	39	68	131	11	167	105	18	23	12	120	45			
161	24	112	136	3	136	105	158	5	99	92	156	167	75	149	95	144
64	117	16	128	39	139	57	45	157	16	110	147	137	169	39	19	69
88	136	147	20	83	85	43	47	40	45	24	142					
166	99	20	120	136	165	149	53	136	24	130	54	128	109			

Horizontaal

1 deel van een open haard 4 jongstleden (afk.) 5 gebroeders (afk.) 8 kleingeld 13 netto (afk.) 14 Guam (in internetadressen) 15 plaats in Spanje 16 rekening 17 inkomsten 20 zachte veren 22 mosvlakte 25 vereerd voorwerp 27 akkergewas 29 Oost-Europeaan 30 sciencefiction 31 rijdende bibliotheek 34 kledingstuk 37 klant 38 met veel meren en rivieren 40 dameskledingstuk 43 van bepaald bouw materiaal 44 toverkunst 46 deel van een eetservies 49 werkloon 50 ronde vrucht 51 mythische vogel 52 groente 54 ambtswoning van de Nederlandse premier 56 voor Christus (afk.) 57 opgenomen geld (afk.) 58 voormalige Italiaanse munt 59 zeer kil 60 lage temperatuur 61 uitroep van blijdschap 63 boomstronk 65 sluwe streek 66 Engelse adellijke titel 67 plaats in Australië 69 sierplant 71 per persoon (afk.) 72 eetgelegenheid voor studenten 73 kroegeigenaar 74 mannelijk (afk.) 76 inkomstenbelasting (afk.) 78 moeder 79 rijstbrandewijn 80 maanstand (afk.) 81 karn 83 plaats in Frankrijk 84 vanwege 86 peil 87 wijfjeshoer 88 bindende regel 89 Spanje en Portugal 92 dominee (afk.) 94 niet zonder 95 sportbeoefenaar 96 middelbaar onderwijs 97 loog 99 ondernemingsraad (afk.) 101 kiloampère 102 stremsel 103 fouten kunnen maken 104 plaats in West-Vlaanderen 106 intercity 108 schrifftteken 110 aanwijzing 111 dieren geluid 112 glibberig 114 melkklier 116 decigram 117 arbeidsduurverkortening 118 Franse toneelschrijver 120 gevierde actrice of zangeres 123 zonnegod 125 stoomschip (afk.) 126 Aziatische taal 127 vaartuig 129 achtereinde 131 maart 132 deel 133 roofvis 134 Oost-Vlaamse stad 135 versiering op de huid 138 ligplaats voor schepen 139 waadvogel 140 zin 144 kluzenaarswoning 146 opgesierde spar 149 koude lekkernij 151 bloeiwijze 152 Romeinse keizer 154 hoorachtige stof in walvisbaarden 155 deel van een uurwerk 157 westerse verdragsorganisatie (afk.) 159 vuil 161 afloop 162 vogelverblijf 163 niet deelbaar door twee 164 rolkraag 166 babbelaar 167 vulkaan op Sicilië 168 per dag (afk.) 169 lid van een Germaans volk.

Stuur uw oplossing (met vermelding van naam en adres) vóór 15 januari 2024 naar:

Redactie SamenKerk,
Postbus 1053, 2001 BB Haarlem.
Of mail naar: samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Verticaal

1 Algemeen Nederlands (afk.) 2 straat (afk.) 3 bovenwindse zijde van een schip 4 de jongere 5 gedeelte (afk.) 6 bijwoord 7 uitgaansgelegenheid 8 vaatwerk 9 windjack met capuchon 10 stut 11 voorwerp waarin de hostie getoond wordt 12 onvriendelijk 14 geraas 18 plaats in Gelderland 19 universele stekker 21 plant 23 afkorting (afk.) 24 nota bene (afk.) 26 kostbaar sieraad 28 zenuwpees 32 persoonlijk voornaamwoord 33 stukjes vlees aan een stokje 35 smart 36 yoga-beoefenaar 39 tegenover (afk.) 41 duiker 42 rivier in Spanje 43 dameskostuum 44 jonge vrouw 45 vakembleem van artsen 47 wimper 48 duinvallei 49 ribbenstoot 51 duikvogel 53 onaangenaam koud 54 plechtstatig 55 kamerverhuurster 59 café 60 kruik 62 het abc 64 opening in de muur 66 roem 67 grafische weergave 68 eikenschors 69 ammoniumchloride 70 verkoopplaats van oude waar 75 Bulgaarse munteenheid 77 knus damesvertrek 82 opstootje 83 gewiekt 85 een en ander (afk.) 88 metropool 90 blindenschrift 91 Luxemburgse omroep (afk.) 93 verticaal (afk.) 94 Keniaanse stad 96 superieur 97 bezigheden buitenshuis hebbende (afk.) 98 Spaanse vruchtendrank 100 uitroep van benauwdheid 103 fulltime-equivalent (afk.) 105 naar aanleiding van (afk.) 107 boot met twee rompen 109 gelijke stand 112 gepelde gerst 113 tegen het genoemde 115 Wetboek van Strafrecht 118 vooruit! 119 onverdraagzaam 121 een weinig 122 uitroep van droefheid 124 vrouwelijke aap 126 zeer goed bezochte film 127 plaats in Kroatië 128 accordeon 130 sierplant 132 slaginstrument 135 houderig meisje 136 Europese Unie 137 inwonend 139 Europese hoofdstad 140 chemisch element 141 nijlreiger 142 onderofficier (afk.) 143 verstandig 145 moeder van Jezus 147 sterrenbeeld 148 motorschip 150 verwonding 153 keukentoestel 156 insecticide (afk.) 158 Ordo Sancti Augustini (afk.) 160 waagstuk 165 lectori salutem (afk.).

Oplossing puzzel SamenKerk november 2023

Uit de correcte oplossingen zijn de volgende winnaars geloot. Gefeliciteerd!

- Mevr. A. Bond (Volendam)
- Dhr. B. Ijff (Amsterdam)
- Mevr. I. Keet (Spanbroek)

A	U	T	O	M	A	A	T
C	SK	S	M	A	L	SK	E
H	Z	SK	G	A	SK	A	G
T	W	A	A	L	F	D	E
B	A	T	A	SK	M	A	L
A	M	SK	N	H	SK	M	T
A	SK	O	D	E	R	SK	J
N	A	V	E	L	T	J	E

We vieren eucharistie

Onder deze titel verscheen onlangs een boek van pastoor Eric van Teijlingen, hoofdredacteur van *SamenKerk*. Het is een verzameling van artikelen, dat in de afgelopen tijd van zijn hand in dit magazine verschenen is. Op begrijpelijke wijze wordt de viering van de eucharistie uitgelegd, zowel de theologische achtergronden en de sacramentele betekenis, als alle praktische zaken in en rond de viering. Vragen over de betekenis van de teksten en de rituelen, over wat we vieren en waarom we staan, knielen en buigen, worden in dit boek beantwoord. Ten diepste is de viering van de eucharistie een mysterie, en we weten dat bij veel gelovigen de diepe betekenis van dit mysterie wat kan zijn weggezakt. Dit boek biedt de mogelijkheid tot een stuk verdieping. Het is daarmee ook zeer geschikt voor catechese of een geloofscursus, bijvoorbeeld met hen die zich voorbereiden op toetreding tot de Kerk, vertrouwd te maken met het fundament van het katholieke geloof. Naast de toegankelijke inhoudelijke teksten en mooie foto's, staat er ook een heel praktische index in over voorwerpen die in de liturgie worden gebruikt, zoals o.a. de betekenis van een ciborie, altaarschel, pixis en liturgische kleding. Dit boek is zeer aan te bevelen, zowel qua inhoud als

vormgeving. Want ook dit laatste draagt bijzonder bij aan de eerbied die de viering van de eucharistie toekomt.

Eric Fennis, gedelegeerde voor liturgie

We vieren eucharistie | Eric van Teijlingen | ISBN 9789493279605
www.adveniat.nl | € 24,95

Speciale lezerskorting

Als u dit boek t/m 15 januari 2024 bestelt via samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl betaalt u slechts € 20,00 (incl. porto). Vermeld uw naam, volledig adres en het aantal exemplaren in de email. U ontvangt per mail informatie hoe het bedrag te betalen. De boeken worden 15 januari per post verzonden.

Antoine Bodar over Joseph Ratzinger

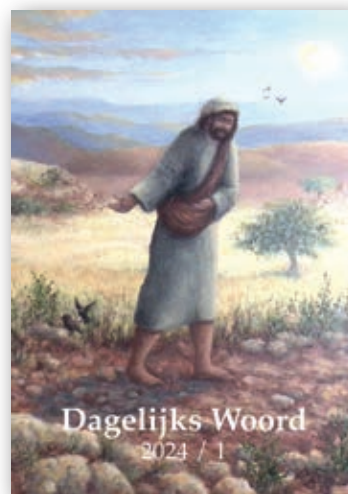
Met de woorden “vrome nederigheid” wil Antoine Bodar de vorig jaar Oudejaarsdag overleden paus Benedictus XVI, Joseph Ratzinger, graag typeren. In Westerse media, zoals in ons land, werd hij in zijn rol als bewaker van de geloofsleer aangeduid als de ‘rottweiler van de paus’ (= paus Johannes Paulus II – red.), maar wie

hem ooit ontmoet heeft weet dat hij ‘the gentle of gentlemen’ was, de vriendelijkheid zelve. Zo ook zijn theologie. In vele geschriften en boeken schreef hij over God als liefde, zoals in de encycliek uit 2005 ‘Deus caritas est’. Misschien is het goed om zijn theologie beter te leren kennen en daarmee de persoon. Met dit boek (met aandacht voor o.a. de Bijbel, Geloof en Rede, Jezus, de Kerk en de liturgie) gaat dat lukken, want Ratzinger was een invloedrijk denker en zijn werk fundamenteel voor het christendom van vandaag.

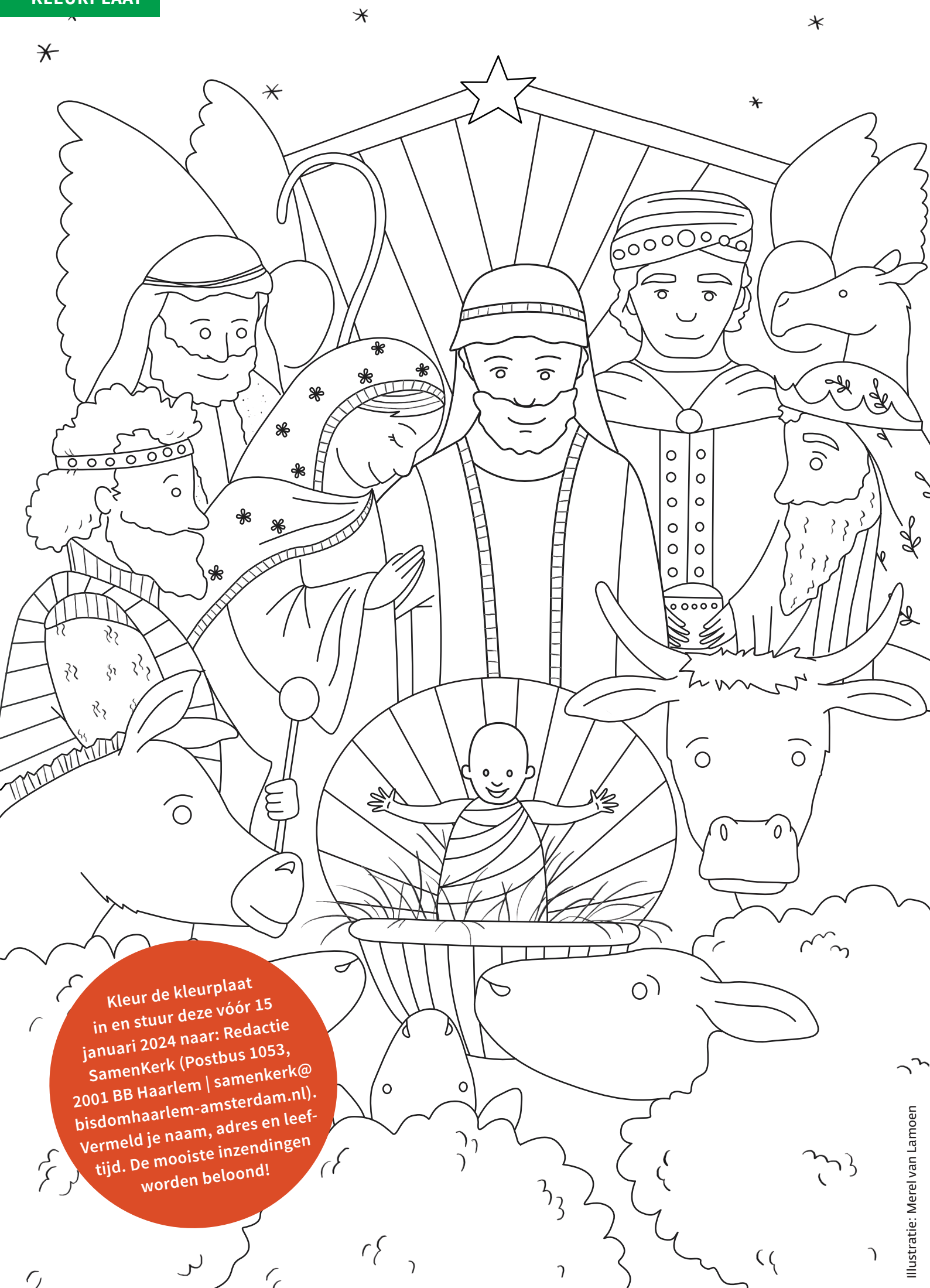
Joseph Ratzinger. Een inleiding in zijn theologie | Antoine Bodar | ISBN 9789043540308 | www.kokboeken-centrum.nl | € 20,00

Dagelijks Woord altijd goed

Op zoek naar een goed voor-nemen voor 2024? De Katholieke Bijbelstichting heeft een handzaam boekje met de Schriftlezingen van de dag met meditatie en gebed. Nu verkrijgbaar deel 1 (loopt door t/m 27 maart, de Goede Week).

Dagelijks Woord (deel 1)
winkel.rkbijbel.nl/product/dagelijks-woord/ | € 4,00 (bij 50 exemplaren of meer is een korting mogelijk)

Kleur de kleurplaat
in en stuur deze vóór 15
januari 2024 naar: Redactie
SamenKerk (Postbus 1053,
2001 BB Haarlem | [samenkerk@
bisdomhaarlem-amsterdam.nl](mailto:samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl)).
Vermeld je naam, adres en leef-
tijd. De mooiste inzendingen
worden beloond!

Vrijwilligerswerk

Iedere parochie heeft verscheidende leuke vrijwilligerstaken en zoekt mensen om nuttig te zijn voor de gemeenschap, want vrijwilligerswerk:

- is leuk en gezond voor je;
- zorgt dat je ergens bij hoort;
- maakt dat je iets kunt doen voor anderen;
- maar is bovenal leerzaam en gezellig!

Kerkebalans

Onderhoud van het kerkgebouw, de inzet van het pastorale team, missionaire en maatschappelijke projecten kosten geld. Elke bijdrage is welkom, ieder naar eigen vermogen:

- Maak een bedrag over naar de bankrekening van de parochie.
- Maak verspreid over het jaar een (kleiner) bedrag over via automatische incasso.
- Neem de parochie op in je testament.
- Spreek af om voor een periode van vijf jaren een vast bedrag over te maken (lijfrente) voor een hogere fiscale aftrek.

Laat uw
kerk geen
tochtig stalletje
worden

